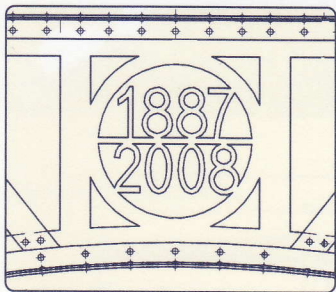

nijvertijd

Erfgoed herrijst uit de brokken

Dit jaar is Deventer gekozen tot monumentenstad. Een reden op een bijzondere wijze voor de dag te komen op monumentendag in september. Ook de Raambuurt speelt daarin zijn partijtje mee. Na de stedelijke vernieuwing van de Raambuurt en de restauratie van oude industriële panden wordt momenteel de laatste hand gelegd aan een bastion aan het eind van de Bergpoortstraat. Maar er ligt nog meer te wachten.

In 1886 is de Raambuurt voor het eerst met het Pothoofd verbonden met een ophaalbrug. Deze brug is tegen het eind van de oorlog (16 februari 1945) gebombardeerd. Enkele jaren later is er een smal noodbruggetje gelegd. Met de naderende voltooiing van de Raambuurt en het geheel vernieuwde Pothoofd werd het verwaarloosde bruggetje werkelijk een smet op het blazoen, en werd het duidelijk dat er iets moest gebeuren. Daarom hebben we gezocht naar een andere oplossing.

Op dat moment kwam de Stichting Industrieel Erfgoed Deventer (SIED) op de proppen met de wens om een oude brug terug te brengen in dit deel van de stad. Uiteindelijk is besloten de oorspronkelijke brug weer in zijn oude luister te herstellen. Enig spit- en graafwerk door de SIED in het archief leverde tot ieders verrassing het oude bestek op uit 1886, compleet met tekening. Nadat de iets hoger uitvallende financiën in ons eigen Euro-tijdperk opnieuw geregeld waren, en alle hobbels geslecht die tot een bouwvergunning moesten leiden, start nu dan echt binnenkort de herbouw van de brug. De kleur: authentiek standrood.

Er zijn 2 kleine concessies gedaan: de brug is wel beweegbaar maar kan niet meer uit zichzelf open en wordt alleen geschikt voor fietsverkeer. De verbrokkelde en haveloze landhoofden zijn in 2007 al gerestaureerd. De natuurstenen randen ontbraken grotendeels. Wij dachten de Belgische hardsteen op de bodem van de gracht terug te zullen vinden. Dat bleek een illusie. De relingen worden nog hersteld en in stijl aangevuld voor zover ze ontbreken.

In de opbouw van de brug (de hamei) zullen de jaartallen prijken van de stichting van de oorspronkelijke brug (1886) naast het jaar waarin de vernieuwing een feit wordt, 2008.

Met de herbouw zullen zowel de Raambuurt als de stad weer een juweeltje rijker zijn.

Gerrit Berkelder,
wethouder voor o.m. Beheer Openbare Ruimte, Kunst en Cultuur

Ten onrechte wordt het bruggetje in de wandeling ook wel het 'olifantenbruggetje' genoemd. Want de overbekende circusolifant waar deze naam naar verwijst, vond plaats op een andere brug, namelijk die over de haven.

Samenwerkingsproject van:

Gemeente Deventer
(opdrachtgever)

SIED
(initiatiefnemer)

Witteveen & Bos
(advies)

Architecten I'M
(vormgeving)

Tebézo Genemuiden
(aannemer)

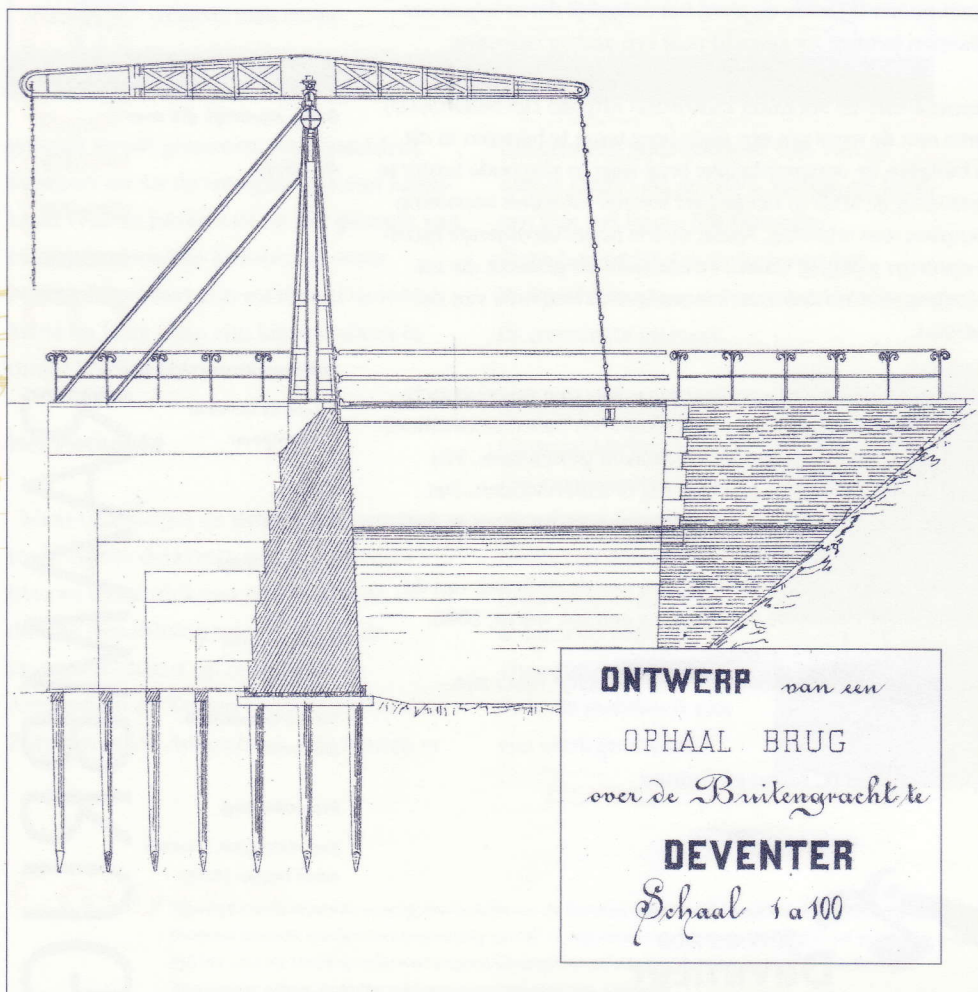
Projectleiding:

Joep Walter (gem. Deventer)
Anton Obdeijn (SIED)

EXTRA EDITIE RAAMBRUG

OUDE SITUATIE 1901

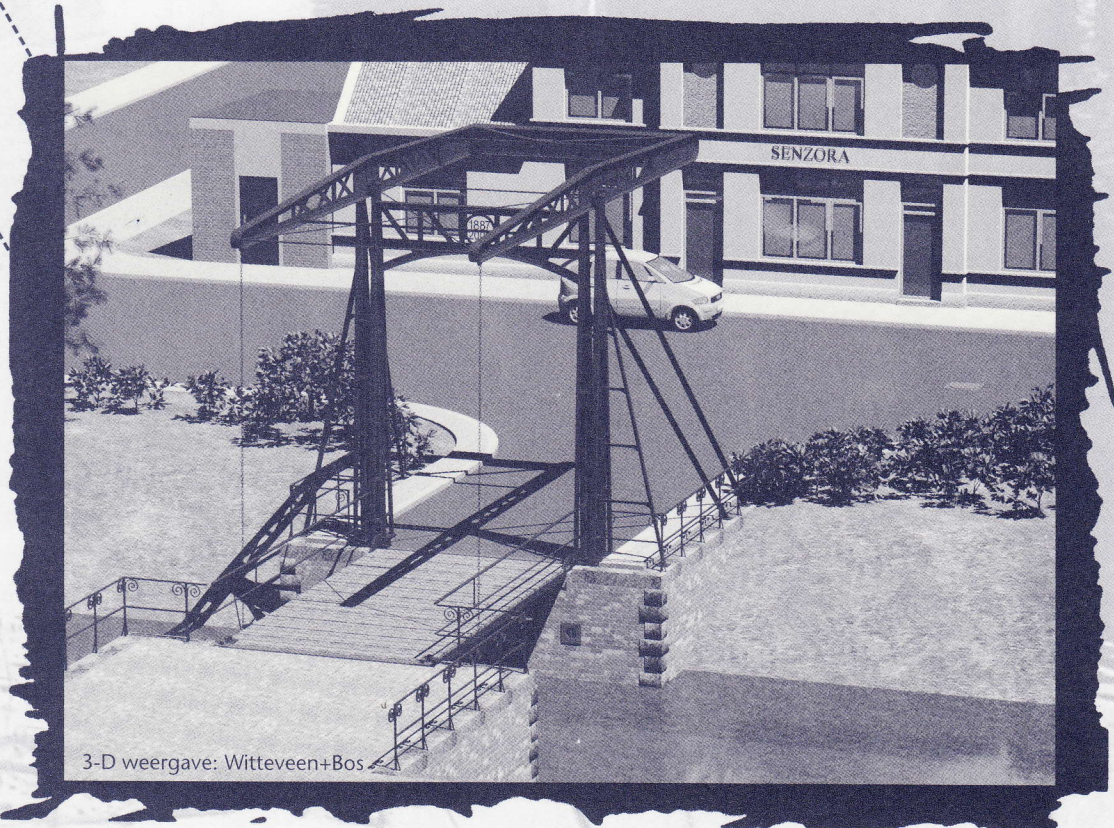

Raambrug onderdeel van industriële ontwikkeling

De naam Raambrug verwijst naar de 650 Raambuurt. Dat was het zuidelijk deel van de oude vestingwerken van Deventer waar tot het verdwijnen van de vestingverplichtingen in 1874 geen activiteiten toegestaan waren. Geen woningen en geen neringen. Van oudsher werd het lege grasland verpacht en gebruikt door blekerijen. Het te bleken textiel werd daartoe op ramen gespannen. Vandaar de naam. Er was één uitzondering: de gasfabriek. Dit gemeentelijk nutsbedrijf vestigde zich in 1858 in het westelijk deel van de Raambuurt. Grenzend aan de Raambuurt bevond zich al wel sinds 1755 de ijzergieterij van Nering Bögel.

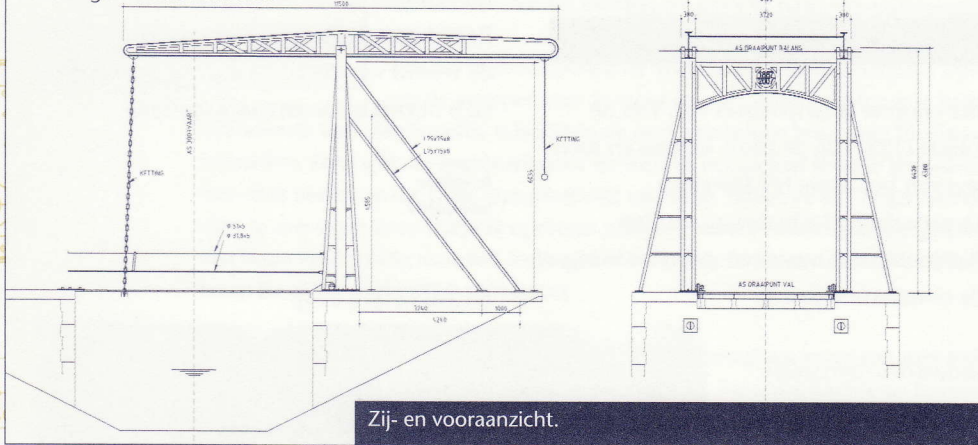

NIEUWE SITUATIE 2008

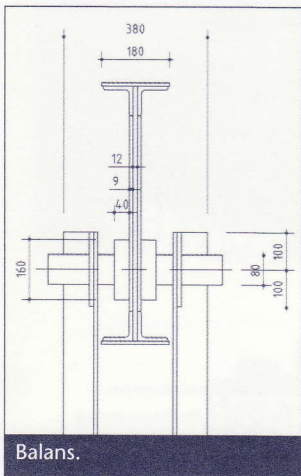

3-D weergave: Witteveen+Bos

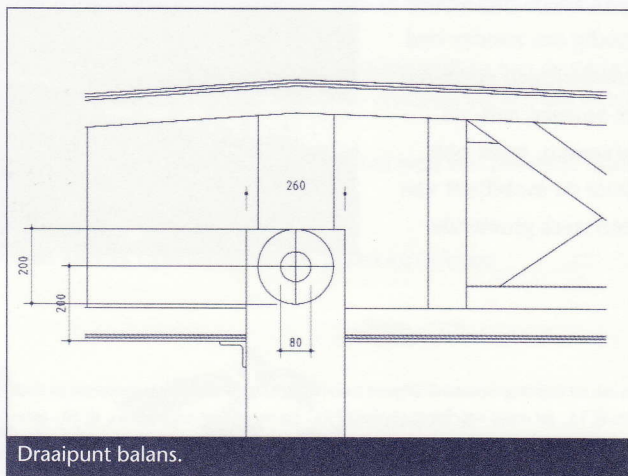
Tekeningen: Witteveen+Bos

Zij- en vooraanzicht.

Balans.

Draaipunt balans.

Dit bedrijf hing als het ware tegen de voet van de Bergkerk aan.

Na 1880 verandert de Raambuurt van een grasvlakte in het eerste industrieterrein van Deventer. Er vestigen zich talloze bedrijven met hun arbeiders, die wonen in huizen onder de rook van fabriek. We noemen er een paar.

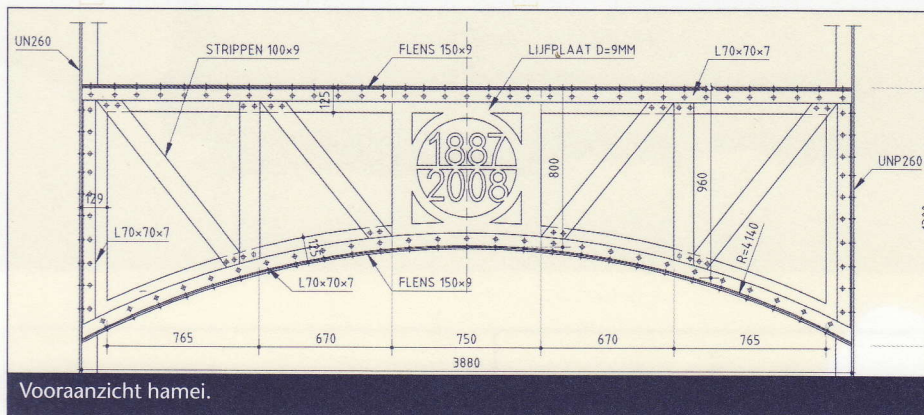
Zo wordt de Bergpoortstraat een echte fabriekstraat waarin 1883 zestien arbeiderswoningen worden gebouwd. Belangrijkste bedrijven zijn de stoomliesslagerij van Ten Hove (vanaf 1881) en de stoomgrutterij en lijnmeelfabriek van Wijers. Om de hoek bevindt zich Nering Bögel. De silo van het Wijers-complex (1892) staat nog op de kop van het oude, en nu gerestaureerde, bastion.

Van Ten Hove rest nog een pakhuis en een schoorsteen. Van de oude smeltovens van Nering Bögel rest niets meer.

Er volgen meer fabrieken. Zoals de Inkt- en Zegellakfabriek P. van Son & Co (1889); de Stoom Wasch-Bleek en Strijkrichting G. W. S. Nierdt; de NV Deventer Boek en Steendrukkerij v/h J. de Lange (1894) De drukkerij is nu onderdeel van de fabriek van wasmiddelen en suikerwaren Sensora (Schoemaker en Zonen Raamstraat). Een deel van de voorgevel van een gebouw van de gasfabriek is verwerkt in de Sensora-gevel aan de Raamstraat nummer 6-8. Nering Bögel breidt sterk uit in de Raambuurt. Twee panden staan er nog steeds: het modellenmagazijn, dat later met behoud van de naam Izermölle in

Dan ha'w we verder de "Raambrugge",
dêe zien name ontlëndend an de voor-
malige Raampoorte, dêe in de vesting-
muure tegenoaver de Haven (thans
Emmaplein!) stin. Disse Raambrugge,
dêe ekonstrueerd is deur de Leidsche
Grofsmederieje, hef met biekomende
warken 'n somme van / 11.400 'ekost.
Bie roadsbesluit van 1 Maart 1886 wier
tut d'n bouw d'r van besloaten.
Bij 't bombardement van 6 Februari
1945 is disse Raambrugge heelemaal
verwoest.

Uit: Deventer vrogger en noe.

Vooranzicht hamei.

gebruik wordt genomen door maalderij Schepers en nu de werkplaats is van kunstsmid Willem Jonkers III en het gebouw van het tegenwoordige Kunstenlab waar Nering Bögel ooit zijn modellen ontwikkelde en later Akzo zijn laboratorium in onder heeft gebracht.

Het Pothoofd

Maar ook buiten de Raambuurt ontstaat in de laatste decennia van de 19e eeuw nieuwe dynamiek aan het Pothoofd, in directe samenhang met de IJssel, de stoombootdienst op onder andere Amsterdam en Keulen en de tramlijn naar Zutphen en de Achterhoek. We vinden er

het enorme graanpakhuis van Van de Lande (1887) en de silo's, kranen en loodsen van het latere NV Deventer Overslagbedrijf. Op de kop van het Pothoofd staat naast een drietal woningen de overdekte vismark.

Industriële dynamiek en ontwikkeling vraagt om goede verbindingen. Die is niet alleen nodig om zonder veel hinderingen goederen te kunnen aan- en afvoeren, maar ook voor de mobiliteit van een sterk groeiende

bevolking. Goede doorgaande routes dus. Tussen de Raambuurt en de Deventer binnenstad bestonden van oudsher al bruggen over de haven. Maar om tegemoet te komen aan de groeiende vraag naar bij industrialisatie passende infrastructuur wordt besloten achter de sluis in de Buitengracht een nieuwe, extra brug te bouwen die direct aansluit bij de doorgaande wegen. De plek is handig omdat de sluiswachter tevens als brugwachter kan optreden. De brug moet regelmatig open voor schepen met lading voor of van de bedrijven die liggen aan de Buitengracht. De dienstwoning van de brugwachter bestaat nog steeds, in de Sluisstraat op nummer 16. De brug wordt in gebruik genomen in 1887. De brug heeft ook belangrijke functie in samenhang met de in 1885 in gebruik gestelde stoomtram welke zijn station heeft pal naast de brug. De tramlijn is verdwenen, maar het tramstation is er nog. Het is in gebruik door de buurtvereniging van Wijk 16.

En die brug keert als replica ruim zestig jaar, na aan het eind van de Tweede Wereldoorlog te zijn vernietigd, terug op zijn oorspronkelijke plaats. Ook nu weer als verbinding tussen Pothoofd en de Raambuurt, maar tevens als schakel tussen de wereld van nu en de tijd dat Deventer zich ontwikkelde als industriestad.

Bronnen:
Stadsarchief.

Situatie na de oorlog.

Colofon

Nijvertijd is een halfjaarlijks verschijnend bulletin van de Stichting Industrieel Erfgoed Deventer (SIED), bestemd voor donateurs en andere betrokkenen en geïnteresseerden. Donateur kan men worden door overmaking van: € 15,- (of meer) voor particulieren, € 25,- (of meer) voor organisaties, € 50,- (of meer) voor bedrijven op Postbankrekening 415141 t.n.v. de Stichting Industrieel Erfgoed Deventer. Adres: Vonderstraat 111, 7419 BN Deventer. Vormgeving: Allison, grafische vormgeving en reclameadvies, Deventer.

ISBN 1388-2759